

GUNNAR E. JERVAS, **Hur studera politik.**
Almqvist & Wicksell, Uppsala, 1974, 153 s.

Under de senaste åren har en rad elementära läroböcker i statskunskap utkommit i Sverige (t.ex. Westerståhl, J, »Att studera politik», Stockholm, 1970, Söderfeldt, B, »Statsvetenskapliga metoder», Stockholm, 1972, Lindblad, I, »Om den politiska vetenskapens grunder», Stockholm, 1972). Intresset att skriva läroböcker får väl ses som en följd av att bristen på läroböcker på svenska har varit påtaglig just inom statskunskapen. Det senaste försöket att avhjälpa nämnda brist, Gunnar E. Jervas bok »Hur man studerar politik», är här föremål för anmälan.

Jervas bok är till sitt innehåll, om än inte till sin kvantitet, den mest omfattande av de nämnda läroböckerna. Det kan redan här påpekas att jag har det bestämda intrycket av att i boken pressats alltför mycket inom all-

deles för få sidor. Dessutom präglas Jervas bok, i beklaglig likhet med flera av de senaste årens försök i samma bransch, av en måhända alltför ytlig behandling av stoffet. Att i boken därtill inledningsvis uppställs en förhållandevis hög ambitionsnivå rörande en systematisk och allomfattande genomgång av politologins intresseområde, vilken nivå boken sedan inte når upp till, är bara ägnat att förstärka intrycket av att man bör ompröva den rådande inställningen till läroboksförfattande. Instället för att låta läroboken uppstå ur grundföreläsningar som författaren hållit i gryningen av sin vetenskapliga bana, borde man låta den uppstå som ett resultat av aftonens lugna genomgång och överblick av dagens händelser.

Jervas bok är indelad i tre sektioner, av vilka den första rubricerats »Politisk teori». Sektionen innehåller en flyktig översikt av det vetenskapliga språket, forskningsprocessen, studiet av politik som en nomotetisk vetenskap, och Eastons systemanalys. Därtill behandlas under rubriken »Politiska ideologier» ideologiernas uppbyggnad och funktion, liberalismen, konservatismen och socialismen. Behandlingen av de politiska ideologierna är dock inte mer omfattande än att den ryms på knappa 15 s. (övningsfrågor och -uppgifter samt litteraturförteckning inkluderade).

Avsikten med att på fyra sidor presentera systemtänkandet och Eastons systemanalytiska begreppsapparat är att till läsaren förmedla den allmänna ram inom vilken politologins intresseområde presenteras. Jervas uppställer alltså som ambition att ge en helhetspresentation av politologins intressen i Eastonska systemanalytiska termer. Denna ambition tar sig uttryck i att bokens andra sektion har strukturerats i två huvudavsnitt. I sektionen »Svensk politik» presenterar Jervas nämligen först aktörer och spelregler, varefter han övergår till att behandla de politiska processerna.

Bland de aktörer som behandlas kan nämnas väljarna, intresseorganisationerna, de politiska partierna, massmedia, folkrepresentationen osv. Aktörerna presenteras först allmänt, varefter deras position inom det politiska systemet klargörs. Tankegången är här-

vid helt enkelt den, förmodar jag, att aktörerna först presenteras såsom element i ett system, varefter kontakterna mellan aktörerna presenteras såsom element i ett system, varefter kontakterna mellan aktörerna presenteras. I praktiken betyder det att man försöker precisera systemets struktur, vilket ju som bekant kan sägas utgöra totaliteten av de relationer som finns mellan aktörerna. Svårigheten är emellertid att klargöra vilka dessa relationer är. Särskilt svårt är det om man, såsom Jervas förefaller göra, presenterar strukturella drag före man har diskuterat själva processen, d.v.s. det sätt varpå systemet fungerar. För att ge en klar presentation av ett system, dess element och struktur, bör även funktionsaspekten i någon form uppmärksammas. Härmed avser jag då inte nödvändigtvis funktion i den mening som termen brukas inom sk. funktionalistiska teorier.

Det klart mest gynnsamma intrycket i boken förmedlar avsnittet om de politiska processerna. I detta avsnitt presenterar Jervas närmast den formella »verkliga» processen rörande val, kandidatnominering, kommunikationsprocessen, lagstiftningsprocessen, budgetprocessen och tillämpningsprocessen. Dessutom diskuteras kontrollverksamheten inom det politiska systemet. De olika politiska processerna illustreras genom åskådliga figurer, ur vilka framgår hur ett ärende, t.ex. en lag, vandrar mellan olika aktörer. När jag säger att Jervas presenterar den formella »verkliga» processen menar jag därmed att han redogör hur olika ärenden går från instans till instans. Däremot diskuteras inte den formella behandlingen av ett ärende, som sker genom underhandskontakter mellan praktiskt taget vilka aktörer som helst i vilket skede av ärendets behandling som helst. Inte heller kommer Jervas egentligen in på det som vi med J a n s s o n s (Politikens teori, Borgå, 1969) terminologi kunde kalla den politiska processens dynamik, d.v.s. frågan vem som egentligen avgör innehållet i t.ex. statsförslaget när klubban väl fallit i folkförsamlingen. Den politiska processens dynamik för oss in på frågor om makt och inflytande i den politiska processen. Maktutövningen och fördelningen av makt sammanhänger med eller är praktiskt

taget synonym med systemets struktur i den bemärkelse jag tidigare använde ordet. Dessa kopplingar framgår dock inte ur boken.

Det gynnsamma intryck som denna del av boken förmedlar hänger samman med att vi, åtminstone i Finland, inom politologin saknar en sådan grundläggande presentation av landets politiska system som lägger tonvikten vid redogörelser för de politiska processerna. Nousiainens bok »Finlands politiska system» (Stockholm, 1966) måste nog anses såtillvida föråldrad att den absolut största delen av boken ägnas åt att beskriva det politiska systemet ur en statisk synvinkel. Sålunda ägnas t.ex riksdagen och presidenten oproportionerligt stor uppmärksamhet på bekostnad av de avsnitt där Nousiainen behandlar den offentliga förvaltningen och systemet i funktion.

Just på grund av att Jervas inte diskuterar de politiska processernas dynamik och inte heller diskuterar det informella politiska spel eller »mygel» som omger de formella politiska processerna, kan man rikta invändningar mot flera av de figurer, som i boken illustrerar olika aktörers plats i det politiska systemet. T.ex den figur som åskådliggör intresseorganisationernas förhållande till regering, riksdag, partier och medborgare, beaktar inte riksdagens eller partiernas direkta underhandlingar med organisationerna. Denna kontaktform förbehålles regeringen i dess förhållande till organisationerna. Samma anmärkning kan riktas mot de flesta andra kontaktformer som figuren innehåller. Figuren, och andra motsvarande figurer, utgör naturligtvis bara exemplifieringar av texten, men icke desto mindre tror jag att det i synnerhet i grundböcker är farligt att förmedla en felaktig bild av verkligheten både vad bildens innehåll och det visuella intryck som bilden förmedlar beträffar. Med det sistnämnda menar jag t.ex den benägenhet som politologer i allmänhet har at låta den enskilda medborgaren eller folket framstå som den största »rutan» ur vilken alla andra aktörers makt är härledd.

Den tredje sektionen i Jervas bok behandlar på knappt 30 sidor internationell politik. I avsnittet berörs utrikespolitiken rent begreppsligt i förhållande till internationell politik, varefter svårigheter att identifiera aktörer i internatio-

nella system berörs. Vidare behandlas, i enlighet med bokens grundtanke, först staten som aktör och sedan ägnas några sidor åt strategier och beslutsprocesser i internationell politik. Mitt personliga intryck — jag känner endast ytligt den del av politologin som berör internationell politik — av detta avsnitt är positivt. De grundläggande begreppen för analys av internationell politik presenteras här enklare och följdriktigare än i flera av de läroböcker jag varit i tillfälle att bekanta mig med. Denna enkelhet förmedlar en fruktbar utgångspunkt för vidare studier av internationell politik.

De gynnsamma intryck till trots, som dels betonandet av de politiska processerna och dels den enkla sammanfattningen av begrepp för studium av internationell politik förmedlar, kan jag inte värja mig för att helhetsintrycket av boken inte är lika gynnsamt. Jag skulle med största tveksamhet använda den som kursbok. Däremot är boken på grund av sina goda sidor lämplig som bredvidläsning för lärare som föreläser grundkurser i politologi. För det ändamålet innehåller boken många intressanta uppslag som kan utvecklas vidare och dessutom många pedagogiskt välfunna formuleringar.

Krister Ståhlberg